

Sygn. akt II UK 165/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 19 kwietnia 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jerzy Kuźniar (przewodniczący)

SSN Beata Gudowska (sprawozdawca)

SSN Zbigniew Myszka

w sprawie z wniosku K. G.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w P.
przy udziale zainteresowanego G. sp. z o.o. w W.
o przeniesienie odpowiedzialności z tytułu składek na członka zarządu,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 19 kwietnia 2017 r.,
skargi kasacyjnej wnioskodawczyni od wyroku Sądu Apelacyjnego w P.
z dnia 20 października 2015 r., sygn. akt III AUa (...),

oddala skargę.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 20 października 2015 r. Sąd Apelacyjny w P., III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych oddalił apelację K. G. od wyroku Sądu Okręgowego w P. z dnia 13 czerwca 2014 r., zmieniającego częściowo decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, II Oddział w P. z dnia 27 kwietnia 2010 r. w przedmiocie jej odpowiedzialności, jako prezesa zarządu, za zobowiązania G.,

spółki z o.o. w likwidacji, z tytułu nieopłaconych składek na ubezpieczenia społeczne za październik 2006 r., od maja 2007 r. do czerwca 2008 r. i za sierpień 2008 r., na ubezpieczenia zdrowotne od sierpnia 2007 r. do sierpnia 2008 r. oraz na Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych od czerwca 2007 r. do czerwca 2008 r. - łącznie w kwocie 304.846,03 zł. Uwzględniając odwołanie, Sąd pierwszej instancji wyłączył odpowiedzialność skarżącej za zaległość składkową powstałą po jej rezygnacji z funkcji członka zarządu, natomiast zobowiązanie określił jako obejmujące składki na ubezpieczenia społeczne za październik 2006 r. i od maja 2007 r. do października 2007 r. w łącznej kwocie 76.981,65 zł „+ odsetki i koszty upomnienia”, na ubezpieczenie zdrowotne za okres od sierpnia 2007 r. do października 2007 r. w łącznej kwocie 16.070,60 zł „+ odsetki i koszty upomnienia”, na Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych za okres od czerwca 2007 r. do października 2007 r. w łącznej kwocie 5.315,82 zł „+ odsetki i koszty upomnienia”, które łącznie - jako należność główna - wynoszą kwotę 98.368,07 zł, wraz z odsetkami i kosztami upomnienia naliczonymi na dzień wydania decyzji, tj. 29 grudnia 2010 r. W pozostałej części odwołanie oddalił.

Sąd drugiej instancji przyjął istnienie przesłanek pozytywnych odpowiedzialności skarżącej jako osoby trzeciej wobec zobowiązanej spółki (pełnienie przez skarżącą funkcji członka zarządu do rezygnacji złożonej w dniu 24 października 2007 r. i bezskuteczność egzekucji stwierdzona postanowieniem o jej umorzeniu bez zaspokojenia wierzycieli) oraz niewykazanie okoliczności wyłączających odpowiedzialność na podstawie z art. 116 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. - Ordynacja podatkowa (jednolity tekst: Dz. U. z 2015 r., poz. 613). Wątpliwość co do ustalenia, że najpóźniej w dniu 20 kwietnia 2007 r. skarżąca, jako członek zarządu, powinna złożyć wniosek o stwierdzenie upadłości, Sąd wyjaśnił na podstawie uzupełniającej opinii biegłej księgowej, na której oparł swoje ustalenie, a odmówił wiary prywatnej opinii przedstawionej przez skarżącą.

Zarzut apelacji, w którym podniesiono brak podstaw do ustalenia zadłużenia spółki G. na dzień 27 kwietnia 2010 r. na kwotę 304.846,03 zł ani zobowiązania skarżącej ostatecznie ustalonego na kwotę 98.368,07 zł, Sąd drugiej instancji oddalił, konstatując, że skarżąca nie przedstawiła dokumentów lub choćby

własnych wyliczeń stanowiących podstawę do innego niż w zaskarżonej decyzji zaliczenia wpłat dokonanych na poczet składek. W ocenie Sądu drugiej instancji, wpłaty dokonane z lat 2007 i 2008 r. zostały przez organ rentowy prawidłowo rozliczone i uwzględnione przy ustalaniu kwoty zadłużenia płatnika, z uwzględnieniem niedopłat, odsetek od składek nieopłaconych w terminie oraz kosztów upomnień.

Sąd Apelacyjny podzielił stwierdzenie skarżącej o nieprawidłowym sformułowaniu sentencji wyroku Sądu pierwszej instancji, jednak przyjął, że jej błędy nie wyłączają możliwości wykonania wyroku, gdyż na jego podstawie można przyjąć odpowiedzialność skarżącej za zaległość składkową spółki tylko za okresy i w wysokości wskazanej w sentencji oraz brak odpowiedzialności za pozostałe okresy i kwoty wskazane w zaskarżonej decyzji. Sentencja wyroku zatem częściowo odpowiada na żądanie strony, której odwołanie Sąd Okręgowy w części uznał za zasadne. W uzasadnieniu wyjaśniono „intencje sentencji”, zatem - w ocenie Sądu Apelacyjnego - nie było potrzeby dokonywania w niej zmian, zwłaszcza gdy uznał ostateczne rozstrzygnięcie za prawidłowe.

Skarga kasacyjna K. G., obejmująca wyrok Sądu drugiej instancji w całości, została oparta na podstawie naruszenia przepisów postępowania, tj. art. 477¹⁴ § 2 w związku z art. 325 k.p.c., polegającym na „braku przyjęcia przez Sąd Apelacyjny, iż sentencja wyroku Sądu Okręgowego została sformułowana w sposób nieprawidłowy z uwagi na niewskazanie w treści wyroku zakresu odpowiedzialności odwołującej z tytułu odsetek i kosztów upomnień”. Sąd pierwszej instancji użył sformułowania: „+ odsetki i koszty upomnienia”, z czego nie wynika jednoznacznie zakres odpowiedzialności skarżącej co do wysokości jej zobowiązań. Skarżąca podniosła, że sentencja orzeczenia w zakresie jej odpowiedzialności powinna dokładnie określać granice przedmiotowe powagi rzeczy osądzonej i nie nastroczać trudności w jej zrozumieniu i wyegzekwowaniu, także bez uzasadnienia.

Zarzucając naruszenie prawa materialnego, skarżąca wskazała na błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie art. 116 § 1, art. 107 § 1 i 2 pkt 2 i 4 oraz art. 51 § 1 Ordynacji podatkowej w związku z art. 31 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst: Dz. U. z 2016 r., poz. 963 ze zm.), polegające na przyjęciu istnienia podstaw do stwierdzenia jej

odpowiedzialności z tytułu składek na ubezpieczenie społeczne, zdrowotne oraz składek na Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych za październik 2007 r., choć powinna ona być ograniczona do tych tylko zaległości składkowych spółki G., których termin płatności przypadał na październik 2007 r., a nie tych z terminem wymagalności w listopadzie 2007 r., kiedy nie pełniła już funkcji w zarządzie.

Skarżąca wskazała również „naruszenie przepisów prawa materialnego i procesowego, tj. art. 6 k.c. w związku z art. 232 k.p.c. przez błędną interpretację i niewłaściwe zastosowanie polegające na przyjęciu, iż to ją obciążał obowiązek wykazania, że kwota, za którą odpowiedzialność chce przypisać jej organ rentowy, powinna być - wobec jej zakwestionowania przez odwołującą - wykazana dowodami przez nią naprowadzonymi”. Zarzucane naruszenie prawa przejawiało się także w tym, że Sąd, mimo dopuszczenia dowodu z opinii biegłego, nie zobowiązał go do wydania opinii zgodnie z postanowieniem dowodowym po zażądaniu przedstawienia przez organ rentowy stosownych materiałów źródłowych. Jednocześnie doszło do obrazy art. 227 w związku z art. 278 § 1 k.p.c. przez dokonanie oceny w zakresie prawidłowości dokumentacji rozliczeniowej sporządzonej przez spółkę oraz prawidłowości korekt dokonanych przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych oraz rozliczenia wpłat na poczet długu samodzielnie przez Sąd drugiej instancji, choć zagadnienie to wymagało wiadomości specjalnych. Biegła nie wykonała opinii w tym zakresie, a Sąd nie powołał nowego biegłego i nie uchylił postanowienia dowodowego w tym przedmiocie.

Naruszenie tych przepisów miało wpływ na wynik, bowiem „gdyby Sąd przeprowadził w sposób prawidłowy dowód z opinii biegłego, mógłby uznać, że skarżąca nie ponosi odpowiedzialności za kwoty wynikające z decyzji”.

Skarżąca wniosła „o uchylenie lub uchylenie i zmianę wyroku Sądu drugiej instancji w całości i przekazanie sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania”.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna jest środkiem zaskarżenia przysługującym od orzeczeń sądu drugiej instancji. Oznacza to, że kontrola kasacyjna dokonywana przez Sąd Najwyższy obejmuje stosowanie prawa – procesowego i materialnego – przez sąd

drugiej instancji, jeśli zaś chodzi o naruszenia prawa popełnione przez sąd pierwszej instancji, to może ono być wytykane w apelacji (por. też orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 17 września 1946 r., C.III. 719/45, OSN 1948 nr 2, poz. 34 albo wyrok Sądu Najwyższego z dnia 21 listopada 1997 r., I CKN 825/97, OSNC 1998 nr 5, poz. 81).

Skarżąca nie uwzględniła tej okoliczności, w związku z czym postawione przez nią zarzuty, skierowane wprost przeciwko postępowaniu przed Sądem Okręgowym, muszą być uznane za chybione.

Pozostałe zarzuty procesowe, jakkolwiek ograniczone do wskazania naruszenia art. 6 k.c. w związku z art. 232 k.p.c. bez powiązania z art. 391 i 398¹ § 1 k.p.c., dotyczą postępowania przed Sądem drugiej instancji, jednak są nieuzasadnione. Wysokość zobowiązania skarżącej należy do ustaleń faktycznych czynionych przed Sądami *meriti*, przy czym zarzut nieprawidłowości wyliczeń zaległości składkowych skarżąca postawiła w odniesieniu do postępowania przed Sądem pierwszej instancji, żądając oceny przez biegłego prawidłowości dokumentacji rozliczeniowej sporządzonej przez spółkę oraz korekt dokonanych przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych, a także rozliczenia dokonanych wpłat. Sąd pierwszej instancji ustalił kwotę zobowiązania skarżącej na podstawie porównania wykazu wpłat dokonanych w latach 2007-2008 od płatnika składek spółki G. z uwzględnieniem należnych składek na poszczególne fundusze, odsetki i koszty upomnienia oraz korekt błędnych deklaracji rozliczeniowych, a Sąd drugiej instancji ustalenia te zaaprobował, podzielając stanowisko, że wskazane przez organ rentowy wyliczenia wpłat na poczet powstałej zaległości zostały dokonane w sposób prawidłowy. Z zakwestionowania wyliczenia dokonanego w zaskarżonej decyzji skarżąca wywodziła skutki prawne w postaci ograniczenia wysokości zobowiązania, a zatem w sposób oczywisty na niej spoczywał ciężar dowodu na okoliczność błędów w wyliczeniu (art. 6 k.c.), realizowany przez wypełnienie obowiązku procesowego wskazanego w art. 232 k.p.c. W sprawie dotyczącej wysokości składek na ubezpieczenie społeczne, wskazanie kwoty i miesiąca, za który składka nie została zapłacona, została zapłacona w niewłaściwej wysokości lub zaewidencjonowana na poczet wcześniejszych należności, stwierdza Zakład Ubezpieczeń Społecznych w decyzji windykacyjnej. Udowodnienie zaś, że składki

za wskazane miesiące zostały zapłacone, należy do zobowiązanego do ich zapłaty (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3 lutego 2014 r., I UK 264/13, OSNP 2015 nr 4, poz. 57).

W skardze kasacyjnej nie odniesiono się do naruszenia art. 46 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst: Dz. U. z 2016 r., poz. 963 ze zm.), regulującego obowiązek płatnika składek obliczania, rozliczania oraz opłacania należnych składek za każdy miesiąc kalendarzowy według zasad wynikających z przepisów ustawy ani art. 48b ust. 2 ustawy, zgodnie z którym Zakład Ubezpieczeń Społecznych może korygować z urzędu błędy stwierdzone w dokumentach oraz nie zarzucono naruszenia kolejności zaliczania wpłat składek na Fundusz Ubezpieczeń Społecznych oraz innych należności ustalonych w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 18 kwietnia 2008 r. w sprawie szczegółowych zasad i trybu postępowania w sprawach rozliczania składek, do których poboru jest zobowiązany Zakład Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. Nr 78, poz. 465 ze zm.). W takim razie zarzuty podniesione w związku z naruszeniem art. 227 w związku z art. 278 § 1 k.p.c. (również bez odniesienia do art. 391 i 398¹ § 1 k.p.c.) należy uznać za skierowane wyłącznie do prostych działań rachunkowych. Te nie wymagają korzystania z wiadomości specjalnych i sąd dokonujący samodzielnie takich wyliczeń nie narusza art. 278 § 1 k.p.c. *Nota bene* w systemie kasacyjnym nie wystarczy wytknięcie sądowi drugiej instancji niezgodności dokonanych wyliczeń z regułami matematycznymi, lecz konieczne jest także powołanie odpowiednich przepisów prawa, które zostały „przy okazji” naruszone (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 27 maja 1998 r., I CKN 701/97, niepublikowany).

W ramach podstawy skargi w zakresie naruszenia prawa materialnego skarżąca wniosła o wyłączenie zobowiązania pokrycia składek na ubezpieczenie społeczne, zdrowotne oraz składek na Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych za październik 2007 r., których termin płatności przypadał w listopadzie 2007 r., kiedy nie pełniła już funkcji w zarządzie. Zagadnienie to wiąże się ściśle ze zmianą art. 116 § 2 Ordynacji podatkowej, który do dnia 31 grudnia 2008 r. stanowił, że odpowiedzialność członków zarządu, określona w § 1, obejmuje zaległości podatkowe z tytułu zobowiązań, które

powstały w czasie pełnienia przez nich obowiązków członka zarządu. Po zmianie dokonanej ustawą z dnia 7 listopada 2008 r. o zmianie ustawy – Ordynacja podatkowa oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 209, poz. 1318), art. 116 § 2 otrzymał nowe brzmienie, wskazujące na odpowiedzialność członków zarządu za zaległości składowe (podatkowe) z tytułu zobowiązań, których termin płatności upływał w czasie pełnienia przez nich obowiązków członka zarządu. Stosownie do art. 10 ustawy zmieniającej, przepis w tym brzmieniu obowiązuje od dnia 1 stycznia 2009 r. a z jej art. 8 wynika, że do odpowiedzialności podatkowej osób trzecich za zaległości podatkowe powstałe przed dniem jej wejścia w życie stosuje się art. 112, 114a i 115 § 1 Ordynacji w brzmieniu obowiązującym przed dniem wejścia w życie ustawy zmieniającej (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 24 sierpnia 2010 r., I UK 87/10, OSNP 2011 nr 23-24, poz. 309).

Rozstrzygnięcie, według których zasad powinna być traktowana zaległość składowa za październik 2007 r., uchyla się jednak spod osądu Sądu Najwyższego w niniejszej sprawie, skoro w ramach podstaw skargi art. 116 § 2 Ordynacji podatkowej w związku z ustawą zmieniającą z dnia 7 listopada 2008 r. nie zostały wymienione (por. art. 398¹³ § 1 k.p.c.).

W tym stanie rzeczy skarga kasacyjna, pozbawiona usprawiedliwionych podstaw, została oddalona (art. 398¹⁴ k.p.c.).

r.g.